

שע"י כולל בית דב בער ורפאל להוראה ודיינות, ניליון מס. 95.
בניהמ"ד משאת מרדכי, רחוב נחל דולב 88, רמב"ש א'.

וכעין זה הקשה הט"ז [ריש סי' שנט] שבמשנה בב"מ לח נכתב: המפקיד פירות אצל חברו, אפילו הן אבודין - לא יגע בהן. ובגמ' שם: מאי טעמא? אמר רב כהנא: אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חברו. וא"כ קשה על הרא"ש שחידש שיכול לקחת חפץ מחברו ולזכות לו דבר אחר, ומהמקורות הנ"ל מוכח שאין אנו יודעים מה חביב על האדם, וא"כ יש לחשוש שאין הבעלים רוצה בחליפין, והוי גזל!

ובטור [שם] יישב דברי הרא"ש והגביל את חידושו: ודוקא שידוע שזכות הוא לו, כגון בדבר העומד להימכר אבל מחפצי ביתו לא. וא"כ הרא"ש מעמיד את הגמ' בב"מ לח בנכסי ביתו, שבהם וודאי אין אדם יכול ליטול חפצים שחברו משתמש בהם ולזכות לו אחרים, ודברי הרא"ש בב"ק נסוכו דווקא על הנידון שעסקה בו הגמ' שם בשדה מלאה שעורים, שמן הסתם עמדו למכירה, ובהם חידש הרא"ש שאם מזומן הפירעון בידו, והוא עדיף ממה שלקח, מותר להחליף ללא דעת הבעלים.

וכתב הש"ך [ד] שע"פ סברה זו ניתן לומר שגם התוס' אינם חולקים על הרא"ש אלא שהם למדו שדוד המלך שאל אם מותר ליטול שעורים שעמדו לשימושו האישי של בעליהם ועל כך נענה שאף כשיש לו תשלום מזומן לפירעון אסור לו ליטול ללא קבלת רשות, אבל החפצים שעומדים למסר יודה התוס' לסברת הרא"ש שאם פורע דבר ששווה יותר זכות הוא לבעל החפץ ויכול ליטול ללא רשות.

וע"פ זה יישב הקצות החושן [שם ס"ק א] את קושיית היש"ש מאיסור חמסן, שהוא מי שנוטל בכה ממון חברו ומשלם לו, ומוכח שיש איסור ליטול שלא ברשות אף כשמשלם, וכתב שדווקא כשבעל החפץ אינו רוצה בחליפין נחשב המחליף לחמסן, אבל כשאינו לפנינו והנוטל משלם דבר שעדיף ממה שנטל אנו מניחים שדבר זה הוא זכות לבעל הממון ואין בכך איסור [ואכן אם בזמן שיודע לבעל הממון על החליפין ימחה בדבר יהיה חייב המחליף להחזיר את הממון, ואם לא יחזיר ייחשב לחמסן].

והשו"ע פסק כדעת הרא"ש בסי' שנט סעיף ב, וז"ל: אסור לגזול אפי' על מנת לשלם דבר יפה ממנו. ויש מי שאומר דהיינו אם אין התשלומין בעין, שאם הם בעין כיוון שהם יפים מהדבר שלוקח זכות הוא להם ויזכה אותם לבעלים על ידי אחר.

ובאר הסמ"ע [סי' שנט ס"ק ח] הטעם שצריך לזכות מיד את הממון עבור החפץ שלקח הוא שרק אז אמרינן מסתמא ניחא ליה וזכין לאדם שלא בפניו, אבל כשאינו בעין, אף שקיבל אנפשו ליתן לו דבר הטוב ממנו, מסתמא לא ניחא לבעלים לירד עמו בדינא ודיינא, ולפעמים לא יהיה לו במה לשלם. והוסיף שאם היו הבעלים כאן ואומרים ניחא לנו בשלנו ולא בדבר אחר אף הטוב ממנו, נראה פשוט דלכו"ע אסור.

והט"ז [כאמור לעיל] פסק כדעת היש"ש שאין אדם יכול ליטול מחברו חפץ ללא קבלת רשות אף כשמזכה לחברו חפץ ששווה יותר ממה שנטל.

הרה"ג ר' חנוך סנהדראי שליט"א ראש הכולל ודיין בבית דין "דרכי משפט"

קנין או גניבה?

ראובן יצא לסידורים ביום חם והיה צמא. הוא פנה למכולת ומכיוון שהמוכר לא היה באותה שעה בחנות וגם לא היה ברשותו מעות הוא לקח בקבוק שתיה מתוך כוונה לשלם לאחר מכן, ואכן למחרת הגיע לחנות ושילם. האם עבר על איסור גניבה?

א. שאלת דוד המלך בעניין החלפת שעורים בעדשים:

בב"ק בדף ס: נאמר: ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער... מאי קא מיבעיא ליה?... רבנן, ואיתימא רבה בר מרי אמרו: גדישים דשעורין דישאל הוו וגדישין דעדשים דפלשתים, וקא מיבעיא להו: מהו ליטול גדישין של שעורין דישאל ליתן לפני בהמתו, על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים? שלחו ליה: חבול ישיב רשע גזילה ישלם, אף על פי שגזילה משלם - רשע הוא. אבל אתה מלך אתה, ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחזין בידו.

וברא"ש [שם סי' יב] ויראה דמירי שעדיין לא היו מזומנין. אלא רצו ליקח גדישים של שעורים דישאל ולכשזומן להם גדישים דעדשים דפלשתים יחזירו להם. אבל אם היו גדישין דעדשים מזומנין אפילו אין בעלי גדישין שעורים לפנינו מותר לזכות להן גדישין של עדשים על ידי אחר וליקח גדישין של שעורים דזכות הוא לו דעדשים עדיפי טפי. וכן משמע לישנא דקרא חבול ישיב רשע גזילה ישלם - דמשלם אחר שכבר גזלו.

אולם בתוס' משמע שחולק וסובר שאין ליטול חפץ ללא רשות אף כשמזומן בידו חפץ לפירעון, שכתב בדף סא. [ד"ה ה"ג אלא למאן] שהפסוק ציין שדוד רצה לפרוע בעדשים, אע"פ שהספק היה אם מותר ליטול ממון חברו ע"מ לשלם דבר אחר ואין הבדל אם משלם מעות או חפצים, מ"מ הזכיר עדשים לחדש שאף שהיו מזומנים שם והיו רוצים לפרעם תחתיהן קיים האיסור. ומבואר שלמד ששאלת דוד הייתה אף כשהפירעון מוכן בידו, ועל כך השיבו לו שאסור ליטול ללא רשות.

וביש"ש פרק הכונס [סי' כ"ז] השיג על הרא"ש וז"ל: ולא נהירא לי כלל, וכי שרי לסחור בממון חברו שלא מדעתו? דדלמא חביב עליו יותר שעורין, או דלמא לא ניחא ליה למכור את שלו! הלא מסקינן בסוף פרקין [סב.] דחמסן אפילו יהיב דמי, ומסתמא אין חילוק בין שלם לו דמיו או יותר מדמיו, ולא אמרינן זכין לאדם אלא במידי דאית ליה זכיה ולא יש בו שום צד חסרון, אבל כה"ג לא נקרא זכות אלא דינו כחמסן!

הכשרת טוענים רבניים

ערב אחד בשבוע... ותוך שנה וחצי אתה בקיא בחומר

✓ מרצים מומחים בתחום

✓ סיכומים ייחודיים בכתב

✓ הכנה למבחני הנהלת בתי הדין

✓ דגש לסוגיות מעשיות

"דין" - בית מדרש ללימודי הוראה ודיינות

לפרטים נוספים: 052-7670519

או למייל: yadin613@gmail.com

ב. שיטת הנמוקי יוסף, וגונב על מנת להחזיר:

ויישב הש"ך שהתם מיירי בשאינו מזכה לו ע"י אחר בשעת הגניבה, שאם מזכה לו ע"י אחר לאו גנבה מיקרי, אבל הרא"ש התיר רק במקרה שמיד בשעת הלקיחה מזכה את החליפין לבעליו ולכן אין פעולת הלקיחה נחשבת כלל לגניבה. ותרונן זה מועיל לדעת הרא"ש, אבל לנמו"י שכתב שמותר ליטול אף כשאינו משלם מיד תחזור הקושיה במה שונה הלוקח ללא רשות ע"מ לשלם מהאיסור לגנוב ע"מ לשלם כפל?

וצ"ל כיישוב הב"ח בס' שנט שאיסור התורה דווקא בגניבה ולא בגזילה, והטעם לחלק הוא ע"פ דברי הרמב"ם לעיל שהסיבה שהתורה אסרה לגנוב ע"מ להחזיר הוא בכדי שלא ירגיל עצמו בכך וטעם זה לא שייך אלא בגנבה שהיא בסתר ושכיחי ליה טובא מה שאין כן בגזילה בפרהסיא דלא שכיחא.

ונמצא שלדעת הנמו"י [ע"פ תרונן הב"ח] ההיתר שנאמר בגמ' במו"ק הוא דווקא כשלקח את הפירות בחזקה בפני השומר, ובכה"ג אין חשש שירגיל עצמו בכך, אבל אין היתר כלל ליטול ממון חברו שלא בפניו בדרך סתר ע"מ לשלם לו לאחר זמן.

וא"כ עולה שלכל הדעות אין היתר ליטול ממון חברו שלא ברשותו ע"מ לשלם לו לאחר זמן. אולם יש יוצא מן הכלל, וכדלקמן.

ג. לקיחה ללא רשות לצורך הצלה:

הרמ"א כתב בס' שח [סעיף ז] שאם אדם לקח חמור חברו שלא מדעתו לעשות בו מלאכתו הוא שואל שלא מדעת והווי גזלן. אמנם אם החמור עומד לשכירות לא נחשב לגזלן, וכן אם לקח את חמור חברו לצורך הצלת ממוןו אע"פ שהחמור אינו עומד לשכירות לא הווי גזלן מפני שיש תנאי בי"ד שיוכל אדם להשתמש בממון חברו כדי להציל ממוןו.

הסמ"ע [ס"ק יד] היקשה שהרמ"א כאן סתם שיש תנאי בי"ד שישתמש האדם בממון חברו לצורך הצלת ממוןו, ואילו בס' רסד הביא מח' ראשונים לגבי שנים שהיו באים בדרך, זה בחבית של יין וזה בכד של דבש, ונסדק הכד של דבש [ששווה יותר], אם בעל היין חייב לשפוך יינו כדי להציל דבש חבירו!

ותרץ הסמ"ע שהמחלוקת היא רק אם בעל הממון חייב להפסיד ממוןו לצורך ממון חברו, אבל אם בעל הממון אינו כאן לכו"ע מותר להשתמש בממון חברו לצורך הצלת ממון אחר על דעת לשלם לו מפני שמן הסתם אם בעל הממון היה כאן היה מסכים לכך.

וא"כ במקרה של הפסד ממון או הפסד גופו יכול לקחת חפתי חברו להצלתו על דעת לשלם לו לאחר זמן ואינו נחשב לגנב.

העולה מהנ"ל: הלוקח ממון חברו ללא רשות על דעת לשלם לאחר מכן עובר לרוב הדעות על איסור גזל, ורק במקום סכנה או הפסד גדול מותר.

במו"ק בדף יז: ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא, אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני. רמא ביה קלא, ולא אשגח ביה. אמר: להוי ההוא גברא בשמתא. אמר ליה: אדרבה, להוי ההוא גברא בשמתא! אם ממון נתחייבתי לך - נידוי מי נתחייבתי לך? אתא לבי מדרשא. - אמרו ליה: שלו - נידוי, שלך - אינו נידוי. ומבואר בגמ' שלא הייתה רשות לר"ל לנדות את האדם שנטל פירות ללא רשות מהפרדס, והקשה הנמו"י: [דף ט. מדפי הרי"ף] וא"ת דכיון דקא עבר על לאו דלא תגזול אמאי לא נתחייב נדוי? על איסור דרבנן משמתין, על איסור דאורייתא לא כל שכן?! [וכן הקשה בתוס' שם ועיין מה שיישב].

והביא שלושה תירוצים: ויש שמתרצים דודאי אם כשהיה רוצה ללקט נדהו הרשות בידו אבל הכא מיירי שאחר שלקט נדהו ואז לא היה עליו אלא תשלומין וברצון טוב היה משלם. ובשם רבי מאיר הלוי ז"ל תירצו דלית ליה ליחיד לשמותי אממונא דנפשיה אלא אאפקרותא וב"ד הם המשמתין אממון אחרים. ובשם הראב"ד ז"ל תירצו שריש לקיש טעה מפני שלא התרה בו תחלה שלא יאכל כי שמא היה סבור האוכל דלמכירה עומדת ודעתו לפרוע משלם, שבזה לא היה איסור וכשנדהו בלא התראה שלא כדין עשה.

ומבואר מתירוצו השלישי של הנמו"י שאף כשנטל פירות מהפרדס מבלי לשלם מיד - אם כוונתו הייתה לשלם לאחר זמן לא עובר כלל איסור במקרה שהפירות עומדות למכירה [ולכן לא עשה ר"ל כראוי כשנידהו]!

וזהו חידוש גדול, שאף לדעת הרא"ש לעיל ההיתר דווקא כשמשלם מיד בשעת הנטילה, אבל ללא כן עובר על איסור גזל.

והנה בב"מ סא: נאמר: "לא תגנובו" - אפילו על מנת לשלם תשלומי כפל. ופירש רש"י: שרוצה לההנותו ויודע בו שלא יקבל. וכן ברמב"ם גניבה [פ"א ה"ב]: אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק, או לגנוב על מנת להחזיר, או לגנוב על מנת לשלם, הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך. וכן נפסק בשו"ע בס' שמח בסעיף א.

והנה הרמב"ם סיים את הלכה זו וכתב: "הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך", ומשמע מדבריו שהאיסור רק מדרבנן והוא הרחקה לגניבה גמורה. ובלח"מ הקשה מגמ' מפורשת שהוא מדאו' [ועי"ש מה שתרץ!] וברמב"ם בסה"מ [ל"ת רמז] מבואר שגניבה עמל"ה הוא מדאו', וכן בחינוך במצווה רכד, ובשו"ע הרב [ח"מ גניבה ס"ג] באר שכן דעת הרמב"ם כאן, ומה שכתב הרמב"ם "שלא ירגיל עצמו" שדרכו לתת טעם לאיסורי התורה.

והקשה הש"ך [רנט, ג] על דברי הרא"ש והשו"ע כיצד התירו לקחת חפץ ללא רשות כשמשלם עבורו? הרי קימ"ל שאסור לגנוב אף ע"מ לשלם כפל! וק"ו כשאינו רוצה לשלם אלא רק את שווי החפץ!

גניבה על מנת להחזיר

בב"מ סא: בברייתא "לא תגנובו" (ויקרא יט) על מנת לשלם תשלומי כפל. ופירש רש"י על מנת לשלם כפל שרוצה לההנותו ויודע בו שלא יקבל. וקאמר תו בברייתא "לא תגנובו" - על מנת למייקט, ופירש רש"י למייקט לצער.

וכן ברמב"ם הלכות גניבה [פ"א ה"ב] אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק, או לגנוב על מנת להחזיר, או לגנוב על מנת לשלם, הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך. וכן נפסק בשו"ע בס' שמח בסעיף א.

והנה בסנהדרין דף לט. אמר ליה קיסר לרבן גמליאל: אלהיכם גנב הוא, דכתיב ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם [ולקח אחת מצלעותיו, וממנה יצר את חוה]!

אמרה ליה ברתיה: שבקיה, דאנא מהדרנא ליה. אמרה ליה תנו לי דוכוס [שופט] אחד אמר לה: למה לידך? ליסטיין באו עלינו הלילה, ונטלו ממנו קיתון של כסף והניחו לנו קיתון של זהב. אמר לה: ולוואי שיבא עלינו בכל יום. [ענתה:]: ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו?

וקשה שלעיל התבאר שאף כשגונב בכדי להשיב אח"כ כפל אסור, וא"כ כיצד התנהג הקב"ה עם האדם בדרך שאסר להתנהג? [עיין בפירוש דעת זקנים מבעלי התוס' על התורה בשמות פי"ד פסוק ב שלתרון אחד שיש קפידא בדבר]

והנה אם איסור "גניבה ע"מ להחזיר" הוא איסור דרבנן, ודרשת הגמ' היא אסמכתא בעלמא, יש ליישב שדווקא באיסור דאו' אין הקב"ה עובר על הציזיון אבל באיסור שרבנן אסרו אין חשש.

וביאר הנתיבות [ס"ק לג] דתליא בפלוגתא המבואר בסימן ש"ו סעיף ה' בשתלא דיחיד אי הוי כמותרה ועומד ויכול לסלקו כששינה, או לא, דשותף דמי ממש לפועל. ועי"ש מה שחידש בעניין זה.

ה. מת אחד השותפים:

בסעיף יט נאמר שאם מת השותף אין השני חייב להמשיך בשותפות עם יורשי שותפו, וה"ה היורשים יכולים לפרק את השותפות אע"פ ששותפו של מורישם רוצה להמשיך בשותפות.

ובפת"ש [ס"ק כה] נכתב שהשותפות לא הבטלה מיד כשמת השותף אלא רק לאחר שגילו דעתם שאינם מעוניינים להמשיך בשותפות, ולכן הסיק בשו"ת אבקת רוכל שאם ארע הפסד לשותפות לאחר מות אחד השותפים לפני שגודע לשותף השני הפסד הוא על שניהם, שכל עוד לא אמר השותף במפורש שרוצה לחלוק השותפות ממשיכה.

ו. כלה ממון השותפות:

כתב השו"ע בסעיף טו: "השותפין שהתנו ביניהם שיעמדו בשותפות זמן קצוב, כל אחד מהם מעכב על חברו, ואינו יכול לחלוק עד שיגיע הזמן או עד שיכלה ממון השותפות.."

ומבואר שכאשר כלה ממון השותפות פקע השיעבוד מהשותף ואינו חייב להזרים ממון משלו על מנת לקיים את המשך השותפות עד הזמן שקבעו בהסכם..

ז. כשעומד להתרחש הפסד לשותפות:

כתב השו"ע שם סע' כח: שנים שותפין בחוב אחד שחייב להם עובד כוכבים, וגבה אחד מהם מקצתו ורוצה לעכבו לעצמו ואומר לחבירו: לך וקח חלקך מהעובד כוכבים, אין שומעין לו. ואם השר כעס על אחד מהם ואמר לחבירו: חלקך אסייע שיפרע ובחלק האחר לא אסייע, אם אמר זה: לעצמי אני מציל, הציל לעצמו. וברמ"א: וכן בכל מקום דאיכא פסידא יכול אחד לחלוק בלא דעת חברו ולהציל לעצמו.

ובאר הנתיבות [ס"ק מה], וז"ל: נראה דדוקא במקום שהחוב מקולקל מחמת שהוא אלם, בגוונא שעל פי אומדנא יכולין להציל הכל ע"י טירחא או שאין יכולין להציל כלל, אז יכול המציל לומר לעצמי אני מציל כמו בשיירא דסימן קפ"א.

אבל בגוונא שעל פי אומדנא אין יכולין להציל אלא רק החצי, כגון שהחוב מנה ואין ללוה רק חמשים, אין שותף אחד יכול לומר הריני חולק לעצמי מלהיות עוד שותף עמו בחוב זה, ונהיה שוב כשני מלוים דעלמא שהדין במטלטלין דכל מי שקדם וגבה זכה, דזה אינו, דכיון שידוע שאין ללוה רק חמשים הרי הוא כמו שאין להם רק חוב של חמשים, וצריכין לחלוק עצמן בשוה שיהיה לכל אחד רק כ"ה, ואם יטול יותר הרי לא חלק עצמו בשוה שהוא נטל הכל ולא הניח לחבירו כלום. אבל בבכ"ח אלם, אף שמחמת אלמותו ג"כ אינו שוה רק חמשים, מ"מ יכול ליקח כל חלקו. והטעם, דהא שאינו שוה רק החצי הוא מטעם כיון שצריך טורח, וכיון שאינו מטריח עצמי, ולמי שמטריח עצמו שוה הכל, וטרח גם אתה ותוכל ג"כ לגבות כל חלקך ויהיה שוה לך ג"כ הכל.

עוד עיין בעניין זה בס' קפא בסעיף ב.

:

קניין שותפות שנעשה כדין מחייב את השותפים לקיים את השותפות עד סוף התקופה שנקבעה ביניהם, וכן מבואר בשו"ע בס' קעו סעיף טו.

אולם ישנם מספר מקרים שבהם יכולים השותפים לתבוע פירוק השותפות בתוך הזמן, ונבארם:

א. השותף לא עומד בהסכמים שקבעו:

בשו"ע בסימן קעו סעיף יא נאמר: "ואם התנו הכל לפי התנאי"

ובבאר היטב [שם] נאמר בשם המבי"ט שאם התנו תנאים בשותפות ולא אמרו במפורש שיהיו שותפים על דעת כך וכך אם אחד עבר על התנאים לא בטלה השותפות, אלא רק משלם את ההפסדים שגרם, אולם אם שותפו מקפיד ורוצה לבטל את השותפות יתרו ב"ד בשותף שאם לא יקיים את התנאים תבטל השותפות אף קודם הזמן, ולאחר מכן אם יעבור על התנאים יוכל השותף לפרק השותפות, והביא שהלחם רב בס' קיט חולק.

ובפת"ש [שם, ס"ק יד] הביא שבס' רמא בסעיף י נחלקו הפוסקים כשיש ויכוח אם התנאי התקיים או לא על מי חובת ההוכחה.

ב. שותף אחד אינו רוצה ליתן מעות לתוך השותפות:

בנתיבות [שם ס"ק לב] כתב: ואם שותף אחד אינו רוצה ליתן מעות לתוך השותפות, הדין כך, דאם בתחילת השותפות שנשתתפו אדעתא שיתן כל אחד מנה והתחילו לישא וליתן בחמשים ולא עשו קנין בכל המנה, אינו יכול לכופו שיתן לו כל המנה, שהרי לא נקנה המעות לשותפות, רק שבמה שהתחילו לישא וליתן אינו יכול לחזור. ואם רוצה חברו יכול לבטל השותפות, דמצי אמר אדעתא דהכי לא נשתתפתי.

אבל כשכבר עסקו בכל המעות, ובתוך הזמן מכרו מקצת וחלקו המעות ולקח כל אחד מקצתו לביתו, ואח"כ נזדמן להן סחורה לקנות ואחד אינו רוצה ליתן מעות, חברו יכול לכופו ליתן חלקו אף שכבר הוציא זה המעות שתחת ידו או נפסד בידו, דכיון שנעשו שכירין ופועלים זה לזה, והוי כאילו שכר אחד את חברו עם מעותיו, ומחויב ליתן לו מעות אחרים...וכן אם אח"כ מחמת איזה חשש פסידא הוצרכו למעות יותר, יכולין לכופו זה את זה דבדבר שיש טובת שניהם כופין זה ז"ז.

ג. שותף אחד אינו רוצה להתעסק בממון השותפות:

כתב הנתיבות [ס"ק לב]: ונראה דאם אחד אינו רוצה להתעסק, דיכול שותף השני לכופו ולשכור במקומו מתעסק אחר. דשותף דין פועל קבלן לו, דכשחזרו בו, דשוכר עליה עד ארבעים וחמשים זוז, ושותף אינו יכול לחזור בו כמו קבלן מטעם שכתב הסמ"ע בס"ק מ"ד. ודוקא בחלה ונאנס אינו יכול לכופו בזה רק שא"צ ליתן לו ריוח, אבל כשאינו רוצה להתעסק שוכר עליו, ויכול בכה"ג אף לבטל השותפות.

ד. שותף שהזיק לשותפות:

ברמ"א בסעיף טו מחלוקת אם כששותף שהזיק לשותפות זו עילה לפירוק השותפות, וז"ל: "אם שינה או פשע בתוך הזמן או עבר על תנאי אפילו הכי אינן יכולין לחלוק אלא משלם מה שהפסיד, דלא כיש חולקין בזה".

בית דין צדק

"דרך משפט"

בנשיאות הגרז"נ גולדברג שליט"א
שע"י הכולל להוראה ודיינות

לפרטים וזימון דיונים:

הרב יעקב : 052-7133943

או במייל: yadin613@gmail.com

בב"ק בדף ס: הובא שדוד המלך שאל: מהו ליטול גדישין של שעורין דישראל ליתן לפני בהמתו, על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים? וענו לו שגם הגזול ע"מ להחזיר אסור, אבל למלך מותר מפני שמלך פורץ גדר.

וכתב הרא"ש [שם סי' יב] דמיירי שעדיין לא היו מזומנין אלא רצו ליקח גדישים של שעורים דישראל ולכשיזדמן להם גדישים דעדשים דפלשתים יחזירו להם. אבל אם היו גדישין דעדשים מזומנין מותר לזכות להן גדישין של עדשים על ידי אחר וליקח גדישין של שעורים דזכות הוא לו דעדשים עדיפי טפי.

ומבואר שכאשר בשעת הגזלה הגזלן יכול לזכות לנגזל דבר שעדיף מהגזלה אין חשש כלל, שזכות היא לו, וא"כ ביד הקב"ה להפוך הצלע לאשה, ואין איסור כלל.

והנה הרמב"ם [הובא לעיל] סיים את הלכה זו וכתב: "הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך", ומשמע מדבריו שהאיסור רק מדרבנן והוא הרחקה לגניבה גמורה.

ובלחם משנה [שם, ה"א] הקשה מהגמ' בב"מ סא: שכתבה שאיסור גניבה נלמד מריבית והונאה, והתורה כתבה "לא תגנבו" ללמד שאסור לגנוב ע"מ להחזיר, ומוכה שהוא מדאו! ויישב שלדעת הרמב"ם למסקנת הגמ' לא לומדים גניבה מריבית ואונאה, וצריך את הפסוק לגופו, ואיסור גניבה ע"מ להחזיר מדרבנן.

והנה ברמב"ם בסה"מ [ל"ת רמד] מבואר שגניבה עמל"ה הוא מדאו, וכן בחינוך במצווה רכד, ובשו"ע הרב [חו"מ גניבה ס"ג] באר שהרמב"ם כתב "שלא ירגיל עצמו" שדרכו לתת טעם לאיסורי התורה. ולפי"ז חוזרת הקושיה!

הכשרת טוענים רבניים

ערב אחד בשבוע... ותוד שנה וחצי אתה בקיא בחומר

✓ סיכומים ייחודיים בכתב

✓ מרצים מומחים בתחום

✓ דגש לסוגיות מעשיות

✓ הכנה למבחני הנהלת בתי הדין

"דין" - בית מדרש ללימודי הוראה ודיינות

לפרטים נוספים: 052-7670519

או למייל: yadin613@gmail.com